

O PODSTATĚ SVOBODNÉ VYSOKÉ ŠKOLY

Herbert Witzenmann

Následující sdělení neříkají nic o vnějším institučním jevu Svobodné vysoké školy založené Rudolfem Steinerem. Mluví o její ideji, tím ovšem také o ní jako úkolu, o možnosti jejího uskutečnění a o scestích, na nichž se od jejího pravého uskutečnění zbloudí.

Svobodná vysoká škola byla Rudolfem Steinerem uvedena v život zároveň se založením Všeobecné anthroposofické společnosti na přelomu let 1923/1924 jako nejnuitnější buňka a prazdroj zakládacího aktu (novězaložení dřívější formy existence Anthroposofické společnosti). Bylo to však projevování se její na tom nezávislé duchovní prapodoby, nikoli nové vytvoření něčeho, co před tím neexistovalo, naopak uvedení něčeho do vnějšího světa, co bylo mnohem původněji zakořeněno. Význam duchazvěstujícího výkonu Rudolfa Steinera není tím zmenšován, nýbrž je tím zdůrazněna jeho povolání čerpat z pramenů duchovního světa a jeho jedinečná schopnost utvářet živoucí tvárnost tohoto světa době odpovídajícím způsobem. K tomu mají být podána některá vysvětlení, ne odvolávání se na jím zprostředkované vědění, ale ve vědomí úkolu, který toto zahrnuje, tedy z pozorování toho, co náleží naší vlastní duši a co jí je uchopeno.

Svobodná vysoká škola je ve smyslu své ideje skupina meditačních společenství. Iato se mají, jsouce uspořádána kolem ústředního meditačního společenství při Goetheanu, od nového založení Všeobecné anthroposofické společnosti vytvářet všude tam, kde se rozvíjí život jejich členů v pobočkách nebo pracovních skupinách (s vědomím jejich skupinového úkolu). Rudolf Steiner daroval těmto společenstvím jejich meditační obsahy ve formě objasňujících, duševní bdělost a čilost podněcujících přednášek a v podobě manter, které mají tvořit hlavní obsah meditačního dění svěřeného jejich příjemcům. Přednášky nemají ten záměr, být pouze úvodem podporujícím představující porozumění, mají, mnohem více než jen toto, v naslouchajících podnítit společnou pozornost pro duchovní dění. Podle pokynu Rudolfa Steinera se mají přednášky jen poslouchat, když jsou předčítány „třídním čtenářem“. „Třídní čtenáři“ mají být takoví členové společnosti, kteří jsou pro tuto činnost shledáni vhodnými členy představenstva při Goetheanu, jimž jejich úřad byl předán právoplatnou posloupností zakládajícího shromáždění. O „třídních čtenářích“ a „třídních členech se mluví proto, že meditační škola při Goetheanu, jakož i její dceřina společenství měly být vybudovány ve třech „třídách“. Rudolf Steiner však mohl před svým pozemským rozloučením dokončit jen obsahy první „třídy“

meditační školy. Podle vůle Rudolfa Steinera nemají být texty třídních přednášek přístupné libovolnému literárnímu šíření. Mají být jímány společenstvím a mají nechat vznikat schránku spolčí něho vědomí, jímajícího mantry. Mantry mohou sice být členy tříd napsány, může tak s nimi být intimně zacházeno, a mohou tím vytvořit individuální základnu i postupující obohacení společného vědomí, které má „členy třídy“ sjednocovat pokaždé, když se účastní vnitřním výtěžkem svého rozjímání a cvičení pravidelného opakování „třídních hodin“. Osobním vztahem manter k meditujícímu „členu třídy“ je však podmíněno, že ručně psané texty smí být předávány jiným „členům třídy“ jen se souhlasem oprávněného vedení Vysoké školy a nesmí se dostat libovolně do jiných rukou, protože po smrti svých vlastníků také mají být Svobodné vysoké škole vráceny.

Členství ve třídě lze získat po víceletém členství ve společnosti podá ním žádosti u duchovně oprávněného vedení Vysoké školy a jeho souhlasem s žádostí o přijetí. Přijímající instance může svůj souhlas také zase odvolat. Otázka, zda toto vyloučení z účasti na třídních hodinách zároveň znamená vyloučení z meditačního společenství, necht' zůstane zatím nezodpovězena. Naproti tomu budiž učiněna poznámka k podstatě skupinové meditace. Členství ve třídě neznámá ve smyslu své ideje ponoření se do pocíťovaného rozumového a citového příslušenství ke skupině. Má naopak moderní charakter vědomí, a liší se proto od přechodu do vědomí tlumícího skupinového zážitku. O tento druh zážitku se usiluje ve východních tajných školách, které jsou už delší dobu Evropanům přístupné, o čemž máme zprávy, které mnohdy působí silným dojmem. Takové meditační skupiny jsou zakládány ve vzrůstajícím počtu i na Západě. Jsou posledními, většinou groteskně a povážlivě znetvořenými odnožemi staré, v jejich východních původech už dekadentní tradice. V protikladu k takovým praktikám, jejichž úmyslem je vedení odosobněného vědomí často v zájmu moci a zisku, má skupinová meditace „třídy“ za cíl vytváření kulturní buňky, která má civilizační vyzařující sílu. Toto vytváření buněk se má dít ve společenstvích vědomí, která nevznikají zneaktivizovaným zřeknutím se individuální samostatnosti vědomí, ale činným vědomím, v neustálém cvičícím úsilí poznávajícím se stupňujícím. Toto vědomí se má stát schopné přijímat ideál (z jeho strany členěný do četných forem individualizace) vlastní individuální duchovnosti každého člověka. Toto nadindividuálně-ideální, přijaté do číše společné, civilizačně principiální odpovědnosti sjednocené duchovní aktivity, má být epochálním zdrojem síly, který může vyvést lidstvo z jeho současné krize ve směru pravého pokroku. Moderní meditační společenství „třídy“ není tedy ve smyslu své ideje žádné obšťastňovací a útočiště skýtající společenství, nemá (právě protože se obrací na individuální aktivitu) sloužit osobnímu, nýbrž sociál-někulturnímu zájmu, nemá přijímat, nýbrž vykonávat. Má tvořit proud (ze stékajících se proudů), který na vlnách jejím individuálním ideálem oduchovnělé lidskosti nese dílo Rudolfa Steinera jako naději slibující nový plod do odumírající pustiny naší doby. Nejhlubší smysl nového meditačního společenství je

praktikované pochopení, že přednost, kterou naše doba přikládá vnějšímu jednání před poznáním, je zradou na úkolu naší epochy, jejíž vnější jednání může získat svoje oprávnění jen z vnitřního, poznáním pročištěného jednání.

Ze zážitků společenství, které mají být získány v meditačních společenstvích a, při současném chránění a zniternění jejich společného původu, dále prohloubeny v individuální meditaci, může plynout sílu darující charisma. Uplatňovat toto blahodárně v práci skupin, jakož i v konfiguraci vlastní osudové oblasti, je úkolem každého člena těchto kruhů vědomého si své civilizační odpovědnosti. Střed rozšiřujícího se impulsu má být tvořen meditačním společenstvím při Goetheanu ve smyslu ústředního určení, které mu podle jeho ideje náleží a pokud je toto určení plněno v duchu duchovně právoplatného nástupnictví Vánočního sněmu. Při Goetheanu mají obklopovat „sekce“ tento ústřední zdroj duchovního života, který tam má plynout z dovnitř a na venek zaměřeného úsilí o pronikání do díla Rudolfa Steinera a o jeho tvůrce rozvíjení, tyto sekce jsou místa výzkumu, učení a výuky v určitých oborech duchovní vědy Rudolfa Steinera vedená reprezentanty ústředního impulsu odpovědnými za úkol sekce. Vedoucí sekci a jejich spolupracovníci určují chod tohoto výzkumu, podobně jako na fakultách jiných vysokých škol. Avšak funkce vedení, která má být vykonávána, je určena rozhodujícím rozdílem oproti dobově běžnému, že totiž jejím základem není dnes panující instinktivně nebo vědomě materialistické pojetí světa, ale pojetí duchovněvědecké Rudolfa Steinera. K tomu se jako další základní rozdíl připojuje způsob přístupu ke speciálním oblastem oné duchovní vědy. Tento přístup nelze dosáhnout běžným způsobem skrz speciální studium (s několika materialisticky zaměřenými základněvědeckými předpoklady). Naopak lze základněvědecký předpoklad pro přístup k duchovní vědě Rudolfa Steinera získat jen meditační změnou vědomí. Tento vstup do jeho díla se proto v podstatě nedosáhne zprostředkováním a přijímáním vědění, ale školením specifické, dnešní vědě neznámé schopnosti. Její zvláštnost může být charakterizována jako uchopování obsahů vědění uvnitř vlastního poznávajícího činnostního vědomí. Nový druh vědy a jejího postoje vědomí stojí v rozhodujícím protikladu k formám vědění dnes jedině známým a uznávaným, které omezují poznávající aktivitu i v oblasti takzvaných duchovních a humanitních věd jedině na zjišťování, která jsou pojímána a zkoumána v modalitě předem dané předmětnosti jako obsahy zůstávající vně procesu poznání. Meditativně změněný druh vědomí nachází oproti tomu své předměty a obsahy vědění vesměs uvnitř své poznávací aktivity, jak tomu je u duševního pozorování procesu, jehož aktivitou si uvědomujeme obsahy myšlení (pojmy, ideje) jako naše vlastní, avšak jejich souvislostmi objektivně určené výtvoř.

Autor se k tomu vyslovil podrobně v četných spisech. Srovnej seznam spisů na konci této knihy. Dále srovnej k tomu to, o čem bylo pojednáno v předcházejícím článku.

bem orientovaných meditativních úkonů je duševní pozorování poznávacího procesu, jak ho líčí „Filosofie svobody“ Rudolfa Steinera způsobem praobrazně platným pro druh vědomí naší epochy

Následující znaky jsou charakteristické pro podstatu a výstavbu Svobodné vysoké školy:

1. „Třídní hodiny“ byly poprvé provedeny Rudolfem Steinerem v Goetheanu, v jejich rámci jím byly členům tříd poprvé podány mantry (účinné zásady), tvořící jejich esenci. Již tenkrát byla zahájena opakování „třídních hodin“ na jiných místech „třídními učiteli“ k tomu povolanými. I dnes se ještě většinou postupuje věrným opakováním jejich znění předaného nám Rudolfem Steinerem. Jejich „volná“ reprodukce se totiž jeví scestná, když si uvědomíme, že to jsou odkazupo- dobné projevy vysokého zasvěcení Rudolfa Steinera. Jistě by se však mohla spatřit úloha v tom, vyvíjet z jejich praobrazně podoby metamorfózu jejich obsahu vlastním tvůrčím výkonem. Takový pokus však podle podstaty věci nemůže být podniknut v užší oblasti „třídy“, oblasti, v které má být hledáno individuální spojení s duchovním prostřednictvím Rudolfa Steinera. Cvičící vyzkoušení a průzkum jeho praobrazného vytyčení cesty právě tehdy, děje-li se v nejvěrnější vážnosti, není žádné nesamostatné opakování: to by bylo jeho duchu svobody nejméně přiměřené. Naopak se takové úsilí, když vede k proměně bytosti, objevuje ve stále nové individuální metamorfóze. Ta může vzpružit vlastní tvůrčí schopnost. Pokus o „svobodné“ podává Rudolfem Steinerem z duchovního prazdroje získaného může oproti tomu být jen dvojnásobnou závislostí, která na jedné straně zaostává daleko za daným klenotu podobným slovním útvarem, na druhé straně podléhá omezujícím podmínkám vlastní subjektivity. Účast na nezkracovaných „třídních hodinách“ a zabývání se třídními obsahy se může oproti tomu vyvinout k dvojímu spojení s duchem Rudolfa Steinera - společně rozšířeným a individuálně soustředěným vědomím.

Rudolfem Steinerem započaté zřízení ústředního meditačního společenství a jeho deejiných společenství je nedokončeno. Jím započaté dílo mělo být postaveno ve třech stupních, ve třech „třídách“, označujících pokrok civilizačního utváření vědomí. Máme však jen obsahy první „třídy“. Rudolf Steiner se rozloučil s tímto světem dříve, než mohl dokončit meditační dílo jím započaté. Bylo by scestné z toho odvozovat závěr, že jím podniknutý pokus, dát vznik novému civilizačnímu proudu či novým založením jeho dílem nesené a jeho dílo nesoucí spolčínosti, se nezdařil. Jistěže je ono dílo obnovy nedokončené, bylo by však nedokončené i tehdy, kdyby se zřízení meditační školy událo tak dokonale, jak zamýšlel. Idea meditační školy se totiž stane skutečností jen potud a do té míry, do jaké nabývá obrysu uvnitř společenství vědomí individuálními výkony poznání svých členů. Tento tvůrčí proces musí proto být ustavičně pokračující, a proto také nikdy nedokončený. Podstatný je při tom pokrok dění, který probíhá ve vzájemně se prolínajícím vytváření individuality a společenství

ve vědomí duchovní postavy Svobodné vysoké školy. V tomto postupujícím vědomí se dokončuje meditační škola nezávisle na jejím momentálním nedokončení. Jak tomu přesněji rozumět, bude vysvětleno níže.

3-

Ústřední meditační společenství se má opakovat v metamorfózách meditačních společenství periferních skupin, které čerpají svůj duchovní život ze stejných meditačních obsahů, byť individualizovaných činností „třídních čtenářů“ a osudovou skupinovou souvislostí.

4.

Poněvadž jednak jsou meditační obsahy všude ty stejné, jednak může každý člen Všeobecné anthroposofické společnosti vedené ve věrnosti k zakládajícímu činu, který dospěl k pokročilé zběhlosti s dílem Rudolfa Steinera a s životem společnosti v jejích duchovněvědně podmíněných činech a utrpeních, najít přístup k meditační společenství, sahá na jedné straně působením Rudolfa Steinera ze středu vycházející duchovní proud podle ideje a stanovení úkolu až do všech rozsáhlostí periferie, je na druhé straně (opět podle ideje a stanovení úkolu) periferně rozšířená společnost neustále pojímána do života ústřední Vysoké školy. Tato výpověď je platná ovšem jen potud pokud je Svobodná vysoká škola zastupována nejen spravující a tradující institucí, ale tvůrčí činností takových zástupců duchovní vědy Rudolfa Steinera, kteří pokračují samostatně v jejím uskutečnění ve věrnosti k jejímu původu.

5.

Toto má největší význam také vzhledem k bádání, učení a výuce, které mají vycházet ze středu Vysoké školy. Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá totiž civilizační, sociálně kulturní úloha, podle níž výzkumná činnost aktivních, a především při Goetheanu reprezentativně aktivních členů a prožívání vyvíjející se ve vnitřní duševní oblasti „tichých“ členů mají být v neustálé souvislosti a vzájemné výměně, nespočívající jen ve vnějším vzetí na vědomí, ale mající mnohem hlubší základy v neviditelném a neprojevovaném vnitřním duševně-duchovním propojení společenství poznání. Tento (zprvu jen podle ideje se konající, však i, nezávisle na vnějších podmínkách, kdykoli oživitelný) výměnný proces lze srovnat s procesem dýchání, vydechováním toho, co má vycházet ze středu, a vdechujícím přijímáním toho, co středu má přijít vstříc z periferie. Tento proces si lze znázornit také s ohledem na periferii.

6.

Protože tento dechový proces jako proces duchovně společensky, a tím i civilizačně tvůrčí byl Rudolfem Steinerem založen jako úkol, vyplývá z toho dále to, že duchovní

bádání a civilizační utváření společnosti mají být v neustále do sebe vplývající souvislosti, že jedno není ve své duchovně a sociálně založené podstatě možné bez druhého. Naprosto individuální výkon badatele potřebuje ve smyslu vysokoškolské ideje Rudolfa Steinera, aby byl pojmán společným důvěřivě ochranným vědomím, přátelsky spojeným zájmem. Toto společné vědomí a vřelý zájem mají vědět o své účasti na vznikání a pokroku badatelského výkonu ve spoluodpovědném smýšlení. Vždyť individuální výkon a společné vědomí přece jsou, podle ideje, napájeny ze zdroje, v jehož uvědomování se mohou vzájemně chránit a uchovávat před zblouděním na scestí. Tento zdroj je nejvyšší, ideální forma individuálního vědomí, jehož epochální představitel a zprostředkovatel je Rudolf Steiner, jako jehož nositelé jsou, podle ideje, povolání členové tříd a Vysoké školy spojeni v individuální uvedomelosti a společném přátelství. Vzhledem k realitě a reálnému působení smýšlení a nesoucího idejí z toho vyplývá stejně tak odpovědnost společenství vůči individuálnímu výkonu, který náleží ideovému pletivu jeho životního poznání, jako si má být vědom i individuální vykonavatel své odpovědnosti vůči společenství a smýšlení tvořícímu vyzařování, které vychází z jeho výkonu. Tato odpovědnost sahá mnohem hlouběji, než jen do projeveného jednání a chování, musí být založena v kultuře, kterou každý člen meditačního společenství dopřává vlastní bytosti.

7.

Intimita, v níž jsou třídní přednášky a mantry jako nejvyšší důkaz důvěry jejího s nimi osudově spojeného tvůrčího zvěstovatele přeneseny vědomí odpovědnosti jejich příjemců, objasňuje celistvost a jeti notnost společného vědomí, v němž mají být účinné, jako jejich duchovní životní podmínku. Společné vědomí ve svém nositelství nezměrně převyšujícího vědomí je samo duchovně bytostné, které, má-li vznikat a dále se vyvíjet, nesmí být rušeno a dotčeno prvky vědomí mu cizími. Z toho jsou srozumitelné podmínky spojené s členstvím ve třídě. Členové třídy mají utvářet svůj život v odpovědnosti vůči meditačnímu společenství, do něhož jsou přijati a které mají spoluutvářet. V tom je na jedné straně vyjádřeno, že meditační společenství může vyvinout svou účinnost jako civilizační princip jen za pečlivé sebekontroly svých členů v myšlence a činu ve smyslu a stylu svého příkazu. Na druhé straně se objasňuje, čím meditační společenství vyvíjí síly zaměřené do nitra, které ho činí schopným pro přijetí převyšujícího vědomí Síly meditačního společenství, jak ty zaměřené na venek, tak ty zaměřené do nitra, by musely pohasnout, kdyby jeho příslušníci a za ním odpovědní byli ochotni ke kompromisu nebo dokonce ke kooperaci s postojem vědomí jemu cizími nebo dokonce nepřátelskými. Z toho tak vyplývá, že členové tříd se zavazují ze svobodného poznatku k souladu s představenstvem při Goetheanu, pokud toto má představovat nejvyšší v naší civilizaci zastoupenou instanci odpovědnosti vůči duchovnímu procesu vytváření kulturně

tvůrčí buňky vědomí. Chybějící soulad vědomí, tedy chybějící soulad s Rudolfem Steinerem, by zabraňoval

vytváření době odpovídajícího tvůrčího impulzu naší epochy. Odpovídal by vydání v šanc mysterijních obsahů, které bylo ve starších dobách nazýváno zradou a trestáno smrtí. Dnes by se muselo zapírání a porušování vnitřního souladu s podstatou Vysoké školy a jejím zakladatelem a nositelem nazvat sebevyloučením ze spolupůsobení na vytváření moderního druhu a směru vědomí a z osudového pletiva jeho duchem oživeného.

V předešlém bylo naznačeno několik základních rysů ideje Svobodné vysoké školy, jak se dají vyčíst z koncepce Rudolfa Steinera. Není tím nic řečeno o jejím uskutečnění, o skutečnosti Svobodné vysoké školy uvnitř naší civilizace. Uvedené postřehy se týkají jediné znaku ideové postavy zvěstované a chráněné Rudolfem Steinerem. Ji získáme měřítko pro posuzování nároku a pokusu o uskutečnění Svobodné vysoké školy. Zeptejme se nyní, jaká duševní pozorování, která můžeme udělat na své vlastní bytosti, odpovídají ideové postavě Svobodné vysoké školy. Neboť jen, když naše vlastní duševně-duchovní bytost koresponduje s ideovou postavou Svobodné vysoké školy Rudolfa Steinera, s jejím zprvu na nás nezávislým charakterem, můžeme ji uznat jako něco, co se shoduje s naším svobodným sebepo- rozuměním, jako něco, co nám není vnuceno.

S tím souvisí pro veškeré anthroposofické působení rozhodující otázka, jak v nás může žít duchovní věda Rudolfa Steinera jako myšlenka a čin, jako naplněná pravdivost. Rozhodující směr ukazující odpověď dostaneme „Filosofií svobody“ Rudolfa Steinera. Je proto základním dílem, které ho, podle jeho vlastního výroku, nejdéle přežije, protože otevírá fundamentální poznání, na němž spočívá celé jeho dílo, od kterého najdeme přístup ke každému z jeho děl. Toto základní poznání je odpovědí na otázku: „Co je to Anthroposofie?“ Tato odpověď není žádná přenositelná a zapamatovatelná vědomost: je naopak podnětem k cvičicímu vyzkoušení schopnosti, která nachází odpověď sama. Odpověď je samozodpovězení. „Filosofie svobody“ je školící knihou naší epochy pro všechny, kdo se chtějí účastnit materialismus vystřídající nové kultury. Je dosud nejvýznamnějším příkladem aplikace duševního pozorování podle přírodovědecké metody. Aplikace této metody na poznávací proces ve smyslu „Filosofie svobody“ je základním procesem, který na otázku „Co je to Anthroposofie?“ odpovídá - je základním cvikem, který jako možnost všechny ostatní medi táce, jakož i v zárodku všechny duchovněvědecké poznatky v sobě obsahuje a jejich rozvoj z tohoto zárodečného bodu dělá srozumitelným, podporuje a oživuje jej.

Základní poznatek, který z „Filosofie svobody“ vyplývá - ne jako obsah vědění, ale jako bytostné poznání, získané cvičicím pozorováním - je (v shrnutém významu)

tento: Duševní pozorování ukazuje, že všechny obsahy našeho vědomí, počínaje nejjednoduššími předměty až k nejsložitějším výsledkům poznání, vznikají nevědomým nebo vědomým protvářením vnímatelně-hmotných neutvářených problémových prvků pojmovými tvarovými silami. Postavy našeho světa (domněle hotově naleznutelné) jsou tedy vpravdě výsledky utvářecího procesu námi ustavičně více nebo méně vědomě prováděného. I když tento probíhá obvykle z velké části v podvědomí, mohou přece jeho zprvu ne plně vědomě uchopené součásti být, co do jejich postupu a uspořádání jejich výstavby, dodatečně uvědomeny. Tato studie neskýtá prostor pro líčení tohoto utvářecího procesu v jednotlivostech. V četných ústních a písemných pojednáních autorových je takové líčení v provedení základních linií načrtnutých Rudolfem Steinerem podáno. Zde musí postačit zavést nepředpojatou pozornost na problémovou oblast, zpřístupňující se už náběhu pozorování. Již na první nezaujatý pohled lze totiž poznat, že vše čistě vnímatelné kvitli své úplné nesouvislosti představuje beztvarou hmotu pro pojmy, které vlastní - díky jejich souvislosti utvářející, je oživujícím způsobem pronikající pojivosti - neomezenou tvarovou pohnutost (Formbewegtheit). Tuto jimi (je v jejich sebou samou určené prabytosti v našich aktech myšlení spoluprovádějící) neustále ve vědomostní výstavbě všech světových jevů vykonáváme,

3) Srovnej k tomu spis autorův „Strukturphänomenologie. Vorbewufites Gestaltbilden im erkennenden Wirklichkeitenthtillen“, nakladatelství Gideon Spicker Verlag, Dornach 1983.

tím že je pozvedáváme na úroveň postav samých v sobě a vzájemně mezi sebou uspořádaných. Tento proces vytváření postav je v plném slova smyslu světotvorným procesem. Z neutvářených vnímatelných hmotných prvků totiž vzniká zásahem pohyblivě-utvářecí mohoucnosti pojmů svět tvůrčím duchem proniknutých a stupňovitě uspořádaných bytostí. Duševní pozorování našeho poznání přehlíží proces vzniku, jehož typické a individuální výsledky tvoření mohou být naší pozorností zachyceny a pochopeny ve své zákonné souvislosti sledu a stavu. Dokonce i tak jednoduché předměty jako láhev nebo stůl vznikají - jak se dá opakujícím odhalováním předvědomého snadno pozorovat - jako postavy našeho vědomí evolutivním procesem se současně individuální a typickou charakteristikou - individuální ohledně jednotlivé postavy, typickou ohledně základního procesu jejich vytváření. Na základě této individuální typogenezy jsou to metamorfózy všeobecného vzniku světa. Kdo zná nauku Rudolfa Steinera o kosmické evoluci, •> bude moci zjistit paralelismus kosmického a v individuálním vědomí se odehrávajícího procesu vytváření postavy. I tato studie se však nechce odvolávat na literárně doložené, chce se zabývat jen tím, co je každému nezaujatě pozornému pozorovateli přístupné ve vlastním přehledu.

Co v dané souvislosti přednostně zajímá, je interakční rozvíjení se praprveků procesu vytváření postavy. Vždyť je to interakční vznikání světa a člověka, v němž vzniká svět člověkem a z něho a člověk světem a z něho. Nevzniká totiž jen svět ve své bohatosti postav z tvůrčího procesu, který vykonává člověk sjednocováním vnímatelného a myšlenkového. I člověk vzniká z tohoto procesu, pozvedává se jeho prováděním ke své vlastní duchovní postavě. Rozpor, který zdánlivě spočívá v tom, že vytvářející bytost je sama vytvářena tím, co způsobuje, se vyřeší, jakmile si znázorníme proměnu stavu vědomí, ke které v průběhu tohoto procesu dochází. Vždyť přece vytváření jevů světa vychází ze stavu vědomí, v němž vnímatelné a pojmové zprvu stojí naproti sobě jako

i) Srovnej Rudolf Steiner, „Tajná věda v obryse“.

oddělené protiklady, které je teprve nutno spojit. Pokud tento stav vykonává hlavní vliv na lidské sebepožívání v jeho celkovém vědomí, uvědomí si člověk sám sebe jako jednotlivou bytost, oddělenou od ostatních světových jevů. V uvědomění si spojení a interakčního pronikání vjemu a pojmu prožívá se však jako příslušník celého, duchem proniknutého světa, nabývá vědomí celku založeného ve svém vědomí části, nabývá totální existence v univerzu nesoucí vědomí části v logické souvztažnosti. Náleží totiž (podle reálného stavu věci) celému světu, tím že jsou všechny světové jevy proniknuty jednou a celou, v její souvislosti nikde nepřerušenu, byť v četné pojmové dílčí prvky členěnou idejí a tím, že se ve svém poznání aktivně s idejí spojuje. Ovšemže může dospět k porozumění tomuto sjednocení, zůstávajícímu mu, co se týče druhu jeho povahy, v podvědomí, teprve duševně pozorujícím sebezbuzením z tuposti zvyku, může ho obsahově pozvednout do svého vědomí jen ve cvičícím, postupně se rozvíjejícím, avšak nedokončeném pokroku. Jako tvůrce skutečnosti ve svém poznání prožívá se člověk v rozšíření se svého osobního pohledu k uvědomění si své vyšší, totálně existenčně světu náležící bytosti, kterou chápe jako tvůrce své schopnosti vydobýt si sebeporozumění, překonávající jeho zvláštní, od ostatních světových jevů oddělenou existenci.

Tato úhrnná zpráva může i méně informovaného přesvědčit o tom, že skutečností meditace (cvičení duševního pozorování postavové výstavby skutečných věcí v našem poznání) zahrnuje všechny ostatní meditace. Vždyť ty nemají žádný jiný úkol, než vyvíjet ve specificky při způsobených formách přístupu uvědomění si duchovní podstaty skutečnosti. Výstavba skutečnosti zahrnuje všechna jednotlivá poznám, kdo onu probádá, může ony najít.

Přehlédneme-li, co bylo v předešlém náznakově charakterizováno, pak postřehneme, že způsob, jak jsme včleněni do skutečnosti a jak si to můžeme uvědomit, úplně odpovídá konstituci, kterou dal Rudolf Steiner Svobodné vysoké škole. Vždyť vykonáváme v neustálém prová dějícím uvědomování si skutečna meditaci, která

ovšem ponejvíce pro bítá podvědomě. Meditace přece je povyšováním a prohlubováním našeho podílu na skutečnosti opakujícím úsilím ve zniternění oněch duševně-duchovních schopností, které jsou v souladu s objektivními procesy utváření. V „třídních hodinách“ se nemá dít nic jiného, než cvičením a školením postupovat v uvědomování si proniknutosti skutečnosti duchem. Tento skutečnostní zisk společenství poznání, otevřený pro převyšující vědomí a jím sycený, má proudit do naší smyslu vyděděné doby jako civilizační impulzace spirituální kultury vystřídající materialismus. Skrz uvědomění principů výstavby postav získáme porozumění výstavbě „třídních hodin“.

K tomu přijdou další podstatné shody. Stejně jako vědomou, provádíme i podvědomou skutečnostní meditaci ve společenství - v největším, které existuje. Všichni lidé jsou totiž členy stejné životní školy, v níž se učí poznávat skutečnost, spoluprovádět ji. Každý člověk ve svém vlastním duševně-duchovním životě vykonává, co ho s vykonáváním všech ostatních a s jeho výsledkem spojuje stejně tak, jak je (podle ideje) individuální meditace třídních manter propojena se společným třídním vědomím - zde i tam podmiňuje a proniká jedno druhé. Toto pronikání obecného a individuálního vytváření vědomí se stupňuje - čím záměrněji a přesněji je pozorováno a čím energičtěji a vytrvaleji je cvičeno - zde i tam k vyššímu vědomí, k nejen vědoucímu, ale i prožívajícímu uvědomování si totálního, světové jevy pronikajícího duchovního člověčenství. Skutečnost tvořící ideové obsahy našeho poznání jsou totiž zároveň prvky naší individuální duchovní postavy, vybudované ve vlastních výkonech poznání, která je formou uskutečnění naší ideální totální duchovní postavy. Cestou „Filosofie svobody“, touto cestou uvědomění si podvědomých prvků našeho všedního vědomí, nás Rudolf Steiner jako reprezentant naší kulturní epochy vede cestou v povaze a cíli stejného druhu jako pokrok a výsledek „třídních hodin“, cestou k duchovnímu člověčenství. Vzájemné pronikání se individuálního, společného a totálního (duchověčlověčenského) vědomí je, více nebo méně vědomě, v každém člověku přítomné dění, je bytostný ráz lidského. Toto je v každém člověku a v každém lidském společenství založená Vysoká škola. Před cvičící proměnou vlohy ve schopnost je to však nevědomá (ještě ne svobodná) Vysoká škola. Svobodná Vysoká škola dělá nevědomou Vysokou školu vědomou. Není proto něčím nám vnuceným, ale tím, co naší bytosti nejvíce odpovídá, je tím, co my, chá- peme-li sami sebe, nejvíce a nejvýrazněji chceme, v čem chceme sami sebe. Jinak neuspořádané, bezděčně-nevyvinuté, svou nepovědomosti všem nepříznivým vlivům na pospas vydané a námi v obvykle neproověřených skupinových instinktech, jakož i manipulovaných a masově sugestivních veřejnostních dohodách spoutané tvůrčí impulzy, které neustále provádíme, avšak spotřebováváme, dříve než by se z jejich zárodku mohlo vyvinout naše člověčenství, nejsou jejich vědomou kulturou v meditaci uměle vytvářeny, nýbrž jen pěstovány, stupňovány a posilovány. Svobodná vysoká škola není žádný umělý výrobek, je uvědomování, zušlechťování a povyšování

něčeho, co tu je, co náleží naší pravé bytosti, je sebepoznání a sebezkouška našeho sebeosvícení ve světle našeho ho přezařujícího bytostního cíle. Skrytým prazdrojem veškeré produktivity je ještě podvědomě-nesvobodná Vysoká škola jako propojenost individuálního, společného a duchovně člověčenského. Pro tento zdroj mají vlohy všichni lidé, jeho jen skrovně skrz ho zasypávající zvyklosti pronikající krápání je ve Svobodné vysoké škole (pokud vznikne) rozvinuto a přivedeno k nezkalenému a nebrzděnému prou dění. Svobodná vysoká škola není nic jiného než samo sebe si uvědomující člověčenství, jež se sděluje všem oblastem své činnosti.

Proti uvedenému se bude možná namítat, že to jsou čistě myšlenkové vývody, jejichž všeobecnost může být akceptována, aniž by - jelikož jim chybí určitost a elán, jichž je zapotřebí k vyřešení aktuálních potíží - za nimi následovalo jednání.

Že toto je úplný omyl, poznáme, když pomyslíme, které postoje vědomí a odpovědnosti vyplývají z předneseného. Vždyť je přece zde vyvinutá idea Svobodné vysoké školy ideálním vzorem a praobrazem jednajícího člověka. Můžeme si totiž uvědomit její podstatu a její význam jen tehdy, poznáme-li, že na základě uskutečňující aktivity, která tvoří její duchovní podstatu, je v lidech a mezi lidmi jako vloha a možnost už všude přítomná. Individuální lidé svým spojením se svým společenstvím a se svou vyšší bytostí již představují Vysokou školu, ovšemže jen jako v nich dřímající, avšak i nad nimi se vznášející ideál. Trojčlenný individuálně-společensky-duchovně člověčenský druh vědomí, který člověk při vytváření skutečnosti neustále uvádí v činnost a uskutečňuje, je v konceptu její podstaty Svobodná vysoká škola. Svobodná vysoká škola nemusí proto být nově vytvořena, její faktická existence musí být jen zřena a objasněna ke své ve vědomém provádění postupně se rozvíjející existenci jako lidské poznání a jednání.

Z toho vyplývají poznatky, jejichž praktické důsledky těžko popře, kdo si je uvědomí:

Svobodná vysoká škola je všude, poněvadž se nachází v lidech jako vloha. Proto může být všude uskutečněna, kde lidé v jejím duchu usilují a působí. Rudolf Steiner sám to vyjádřil naprosto jasným způsobem, zároveň tím svým následovníkům zanechává jimi plnitelný úkol, když nazval ústav paní Dr. Kolisko ve Stuttgartu ústavem „při Goetheanu“.

Poněvadž Svobodná vysoká škola jako lidská duchovní postava má všude předpoklady, a proto (sice ne jako ustálená skutková podstata, avšak jako rozvíjející se individuální a společenské dění) může být všude a kdykoli uskutečněna, je také všude a v každou chvíli možno nalézt skrz převyšující duchovní přítomnost spojení s jejím zakládajícím prostředníkem. To ovšem jen v odpovědnosti vědomé kontroly myšlení a jednání společenství poznání, vědomého svého kulturního a civilizačního příkazu. I když Svobodná vysoká škola jako něco v lidech jako vloha založeného nejvýše bytostního a neustále na uskutečnění čekajícího je všude duchovně

přítomná, tak přesto nesmí být zaměňována s nějakou vnější formou existence. Její podstata nemůže být nikdy uskutečněna jako institucionalizovaná správní instance. Co se z ní v této formě projevuje, může mít v nejlepším případě charakter symbolu. Může to sloužit pouze k tomu, dávat k dispozici vnější prostředky vnitřního přístupu k živému působení, které má vycházet od jejích spirituálně oprávněných tvůrčích reprezentantů. Může také organizovat opatření na rozšiřování takových tvůrčích výkonů. Podobným způsobem může třeba také nějaké nakladatelství (i když jeho vysoká odpovědnost musí být uznána) sloužit jen šíření formy zprostředkování díla nějakého autora, ne však dílo samo rozšiřovat. Správní instituce, jiz Svobodná vysoká škola potřebuje, podobným způsobem dílem není a stejně tak ti, kteří slouží této správní úloze, k pokračování díla nepři spívají. Oněm spravujícím náleží právě tehdy ten největší dík, když svou zprostředkující úlohu plní ve správném sebepoznání a nesobeckosti. Ve své duchovní podstatě a ve vykonávání její duchovní podstaty je oproti tomu Svobodná vysoká škola dílem - dílem, které nikdy a nikde nemůže být hotovou, jako takové rozšiřovatelnou a spravovatelnou skutkovou podstatou, ale vzniká v neustále se proměňujícím vývoji vědomí lidí, kteří se v jejím duchu sjednocují. Svobodná vysoká škola je děním. Je jím v daleko vyšším smyslu, než jak i jiné vysoké školy mohou pro sebe nárokovat, že jejich správní funkční podíl je jen stavebním lešením zřizovacího dění v bádání a výuce. Dějová tvarovost Svobodní vysoké školy není oproti tomu zásobováním materialisticky definovaného člověka věděními a dovednostmi mu odpovídajícími, ale v činech sebeproměny se konajícím vznikáním člověka, a tím rovněž ne uchovávaním a růstem ve svých základních rysech hotově stanovené civilizace, nýbrž posvěcením nového civilizačního principu, jehož cílem není užitečnost, ale nejušlechtilejší lidskost.

Svobodná vysoká škola je děním, které, v souladu se svou podstatou je prováděno ve společenství, avšak svobodnými, protože poznávajícími jednotlivci. Je děním, v němž se individualita a společenství pronikají ve vzhlížení k duchovnímu člověčenství, ve vzhlížení vzhůru k oné bytosti, která je zároveň individualitou a společenstvím. Nejvyšší duchovní člo věk je pravým vedoucím Svobodné vysoké školy, on sám je Svobodnou vysokou školou, jejíž podstatě zůstává instituční tvoření pojmů velmi vzdálené. Totálně existenční duchovní člověk žije, byt' jednotlivé lidské individuality nekonečně přechívá, přece jen ne nad nimi, ale v nich Neovládá je, chce naopak v jejich svobodné lásce najít novou formu své existence. On sám není žádné bytí, ale vznikání, avšak takové, klen samo sebe dělá závislým na lidském vznikání, v němž vzniká. Ze sňatku v poznávající lásce spojených se rodí jako nejvyšší láska.

Proto by bylo v oblasti Svobodné vysoké školy jakékoli nařizování ničením její podstaty. Její pravzor může totiž žít jen v jednání svobodných lidí, setkávajících se v poznání. Představenstvo Goetheana nemůže proto podle vlastních slov Rudolfa Steinera být žádným nařizovatelem, může být jen poradcem. Radit může především

příkladným působením, které ponechává svobodu, poněvadž svou produktivitou uvolňuje prostor, v němž se může rozvíjet navazující produktivita druhých. Představenstvo může být poradcem v produktivním uvolňování rozvojových podmínek pro ty, kdo se vzájemně radí, kdo se nejen vnějším slovem, ale ještě více svou vnitřní duchovně komunikující příslušností ke společenství vědomí dorozumívají o vzniku Vysoké školy. Nařizování by znamenalo ničení tohoto intimního tvořivého procesu. Představenstvo Goetheana, jemuž je dán úkol, osvědčovat se svým působením ve společně převzatém zastupitelství Rudolfa Steinera, reprezentanta naší epochy, pokračováním jeho zákládajícího činu a odpovědností za něj, toto představenstvo může být samo jen svobodné tím, že svou láskou k vnitřní svobodě, prokázanou vzorným konáním, dává duchovně účinnou radu k duchovní svobodě. Tato rada může být v souladu s podstatou Svobodné vysoké školy jen výrazem vzhlednutí k duchovnímu člověku, jehož zvěstovatelem pro dnešní dobu je Rudolf Steiner, protože ukazuje cestu k němu tím způsobem, který dnešní lidstvo potřebuje. Jako společenství odpovědnosti povolánému ke střežení vnitřní svobody náleží proto představenstvu Goetheana jako nejvyšší úkol pozorovat, jakým způsobem může oživit idea Svobodné vysoké školy v různých individualitách, které osud k ní přivede, jak jejich příspěvek k jejímu uskutečnění může být podporován odpovědnou pečlivostí a začleněn do oblasti společného vědomí. K tomu je zapotřebí vysoké míry poznávací schopnosti a ochoty k poznání individuální zvláštnosti, jakož i z toho vyplývající produševnělé tolerance. Kdo totiž poznal individuální zvláštnost člověka, pro toho se tato stane svátostí, a ten se ostýchá jejího omezování jako zločinu, usiluje pouze o to, člověku, poznanému v jeho bytosti, pomoci v tom, aby nejlepším způsobem rozuměl sám sobě. Obohacování Vysoké školy tím, že se svádějí dohromady rozličná nadání produktivních spolupůsobících, je jedním z hlavních úkolů představenstva Goetheana. Vyplývá bezprostředně z podstaty Svobodné vysoké školy.

Avšak nemá se tím nikoli rozumět obratné a růstu chtivé shrnování libovolně zastoupených mínění. Naopak láska k vnitřní svobodě - k vlastní, jako ještě více ke svobodě potkávajícího - právě neznámá snášlivost vůči názorům nebo dokonce k nim se jen přivěšující dru žině zřikající se pronikavosti ideje Vysoké školy, ne jejich schvalování, pokud se jen nedotknou imperativního mandátu uznávajících nebo pokud se alespoň zdá být v dohledu kompromis s nimi. Vzhledem k takové ochotě, která považuje za svou úlohu pouze ještě politické dohody, je nutno zdůraznit, že produševnělá tolerance může obstát před duchem Svobodné vysoké školy jen ve spojení s věrností. Jen ve věrnosti může totiž být nalezena a nastoupena cesta k duchovnímu člověčenství Vysoké školy. Že Vysoká škola jako úsilí o přezářování společenství poznání duchovním člověčenstvím, o společenství v poznání věrných a z poznání jednajících, je cílem nikdy nedosaženým, avšak vždy dosažitelným, to nesmí jejími zástupci být nikdy zapomenuto nebo dokonce popíráno. Členem Vysoké školy

jako příslušník meditačního společenství, které se věnovalo vědomému uskutečňování Svobodné vysoké školy, může být proto jen ten, kdo ve věrné činu obraně chrání její podstatu jak ve vlastním smýšlení, tak v jednotném vědomí, které má přijmout pozhnutí této bytosti. Žitý obsah této věrnosti nemůže být žádný jiný než přesvědčení, že Svobodná vysoká škola sice nikdy a nikde není dokončenou skutečností, na jejíž ustanovenou platnost se můžeme nařizující odvolávat. Že se však děje kdykoli a tam, kde jsou pohromadě lidé usilující v jejím duchu pak a tam je mezi nimi a v nich. Kooperace s těmi, kdo se zřeknou této věrnosti a vůbec popírají ideu Svobodné vysoké školy jako neustále na uskutečnění čekající proměny lidské individuální a společenství schopné bytosti, by proto poskytla ničivému vstup do její oblasti. Tolerance a věrnost jsou povolány se doplňovat: jedna nemůže být bez druhé. Tolerance poskytuje tomu, kdo hledá Svobodnou vysokou školu, největší svobodu jeho odvahy k pravdě. Je ochotna přijmout zápas od sebe se lišících, avšak ve svém úsilí o poznání a uskutečnění ideje Vysoké školy se sebezkoušejících přesvědčení do okruhu smýšlení svého řádění. Věrnost zadržuje popírače a zapírače Vysoké školy, vědoma si toho, že ho tak nejlépe chrání před následky jeho vlastního scestí. Odmítnutí spolupráce s těmi, kteří se zřikají věrnosti, však není vyloučení, ale zahrnutí. Také oni náležejí nadále bez výhrady rozšířenému rozsahu lidského vědomí, v němž jsou předpoklady pro Svobodnou vysokou školu. Ve všeobecném lidském vědomí přece žije, co bylo vydobyto ve věrnosti ke Svobodné vysoké škole, a věrnosti vědomí přitéká, co se ve všeobecném lidském vědomí vytváří. A stejně tak postrádá všeobecné lidské vědomí to, co povolání k věrnosti mu nebyli schopni poskytnout. Také těm, kteří si cíl věrnosti, vědomého uskutečnění Svobodné vysoké školy neosvojují nebo se od něho odvracejí, se proto právoplatní nositelé ideje Vysoké školy nebudou odepírat. Tyto nebudou odepírat svou vnitřní ochotu ani jinak smýšlejícím. Budou poskytovat svou pomoc i v jiných oblastech v rámci svobodných dohod, nevstoupí-li tím do souvislosti vědomě protikladné Svobodné vysoké škole a pokud je způsob jejich vnitřní příslušnosti ke Svobodné vysoké škole vyjádřen formou ujednání naprosto jasně.

Tři hlavní myšlenky měly být v předcházejícím pojednání alespoň náznakově rozvinuty:

1.

Svobodná vysoká škola měla být charakterizována ve svém založení jako věčně přítomná duchovní postava, ve svém uskutečnění jako neustále se vyvíjející cíl, její utvářející síly morality poznání jako tolerance a věrnost.

2.

lato charakteristika dostala svou základnu průkazem souhlasu mezi cestou duševního pozorování „Filosofie svobody“ Rudolfa Steinera a cestou „třídních hodin“.

3.

Svobodná vysoká škola měla být chápána ve svém její užší oblast daleko přesahujícím významu jako moderní, materialismus vystřídající civilizační princip.